

I mediestormen

Aase Prøitz

privatpraktiserende psykologspesialist

Når mediene værer skandale, rammes enkeltmennesker.

FANNY DUCKERT OG Kim Edgar Karlsen har i denne boken gitt stemme til enkeltmenneskene som rammes når mediene værer skandale. Teksten bygger på dybdeintervjuer med mennesker som gjennom sin yrkesrolle blir kastet ut i mediens søkelys og gjennomlever et ragnarok for åpen scene. Forfatterne tar ikke stilling til det journalistiske innholdet og de pressefaglige avveiningene som er gjort underveis i de enkelte sakene. Ei heller tar forfatterne stilling til sakene de impliserte har vært involvert i. Det er den subjektive opplevelsen som er prosjektets anliggende.

Boken er basert på resultatene fra forskningsprosjektet «I mediens kritiske søkelys», som er gjennomført ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo fra 2002 til 2015. Den forskningsmessige tilnærmingen har vært kvalitativ og eksplorerende.

Tap av kontroll

Hva skjer med mennesker som plutselig må takle pågang fra journalister døgnet rundt? Hvilke psykologiske reaksjoner og mekanismer mobiliseres, og hvordan påvirkes ulike livsarenaer? Hvordan prøver de eksponerte å beskytte seg selv mot belastningene? Hvordan forsto individene sitt liv, og hvordan dannet de mening i sin situasjon? Dette er bare noen av spørsmålene som stilles.

Boken favner bredt. Foruten toppledere som gjennom jobben opplever å bli satt under den kritiske lupen, er det også intervjuer med toppidrettsutøvere og trenere på elitenivå, politikere og programledere på TV. De enkelte kapitlene er spekket med sitater fra forskningsintervjuene, der intervjuobjektene i varierende grad gir uttrykk for sjokk, overveldelse og tap av kontroll, med de psykiske og fysiske følger det får: fra lettere plager til posttraumatiske symptomer, fra kortvarig krise for den det gjelder, til langtidsvirkninger. Verst er det når medieomtalen oppleves som personlig krenkende, og angriper sentrale egenskaper som vedkommende selv setter høyt, som kompetanse, integritet og redelighet. Menneskene bak de nådeløse overskriftene forteller sine historier til ettertanke for leseren.

Det siste kapitlet handler om hvordan man kan hjelpe personer som er utsatt for kritisk medieomtale, og gir råd om psykologisk førstehjelp og praktisk og følelsesmessig krisehåndtering.

Gjelder flere grupper

Boken kan leses som en selvhjelpsbok for mennesker som opplever og vil oppleve å bli røft behandlet av pressen. For fagfolk er den en oversiktlig påminnelse om hvilke psykologiske mekanismer som trer i kraft når katastrofen rammer.

Boken har etter mitt syn også en generaliseringsverdi fordi mange av reaksjonene intervjuobjektene forteller om, er alminnelige reaksjoner når man rammes av uforutsigbare og ikke kontrollerbare hendelser. Den kan derfor leses med flere målgrupper for øyet, ikke nødvendigvis bare dem som er i mediens kritiske søkelys. Dagens arbeidsliv byr for eksempel på tilstrekkelig mange utfordringer som bidrar til at enkeltpersoner kan miste selvbildet, fotfestet og oversikten, selv om belastningene aldri når overskriftene.

Til tross for at forfatterne presiserer at de ikke tar stilling til det journalistiske innholdet og de pressefaglige avveiningene, savner jeg en problematisering av pressens rolle. Må vi ha en pressedekning som på mange punkter ikke forholder seg til Vær Varsom-plakaten? Som hausser opp skandalevinkelen når vi vet hva aktørene – enkeltmennesker og noen ganger deres familier – utsettes for? Er det greit at vi har en fjerde statsmakt som herjer med folk? Selvfølgelig handler også pressens oppdrag etter hvert om å selge og tjene penger, men det har en pris.

Burde spisset budskapet

I den grad psykologer har et samfunnsoppdrag som også favner det forebyggende aspektet, synes jeg det er synd at ikke slike spørsmål er stilt.

Tanken bak prosjektet er riktignok at innsikt i de psykologiske prosessene kan bidra til bedre psykologisk forståelse, klokere rådgivning og en opplyst presseetisk debatt. For å lykkes med dette prosjektet tror jeg forfatterne måtte ha spisset det budskapet bedre.